

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Організація і методика аудиту»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

за темою № 12 - Організація й методика аудиту фінансової звітності

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 №8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.08.2022 №1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 №8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління
(протокол від 15.08.2022 №1)

Розробники:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Бондаренко Л.Ф.
2. Викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач – методист Хиль Л.П.

Рецензенти:

1. Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування Кременчуцького інституту ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», к.е.н., доцент Єфременко А.Г.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекції:

1. Загальний огляд фінансової звітності підприємства
2. Формальна та аналітична перевірка звітності
3. Перевірка правильності складання фінансової звітності
4. Оцінювання фінансової звітності

Рекомендована література:

Основна література:

1. Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.
2. Аудит: навч. посіб. / С.І. Дерев'янка, Н.П. Кузик, С.О. Олійник та ін. — К.: ЦУЛ, 2016. — 380с.
3. Аудит: навчальний посібник / А. О. Баранова, Т. А. Наумова., А.І. Кашперська. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.
4. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2014. — 500с.
5. Коваль М.І., Михайленко О.В. Аудит: організація і методика.— К.: ВД "Персонал", 2014. — 222с.
6. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
7. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років (частина I) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
9. Никонович М.О. Аудит: Підручник. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. — 748с.
10. Пашкевич М.С. Контроль: незалежний, внутрішній, державний: навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль [Електронний ресурс] / М.С. Пашкевич, Н.Л. Шишкова ; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Електрон. текст. – Дніпро : НГУ, 2017. – 182 с.
11. Пилипенко І.І., Каменська Т.О., Корінько М.Д., Проскуріна Н.М., Редько О.Ю. Аудит: підручник / За ред. І.І. Пилипенка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2015. – 643 с.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999р. №137 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon4.rada.gov.ua/>

13. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014р. №879 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
14. Порядок подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000р. №419 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
15. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
16. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
17. Рядська В.В., Петраков Я.В. Аудит: практикум. — К.: ЦУЛ, 2018.— 416с.

Допоміжна література:

18. Верига Ю. А. Іщенко В.Л., Гладких Т.В. та ін. Бухгалтерський облік і аудит. Термінологічний українсько-російсько-англійський словник: Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2012. — 292с.
19. Войнаренко М.П., Пономарьова Н.А., Замазій О.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: ЦУЛ, 2010.— 488с.
20. Воронко Р.М., Редченко К.І., Благун І.Г. Міжнародні системи обліку і звітності та аудиту: Навчальний посібник для ВНЗ. – Львів: Магнолія 2006, 2011.— 522с.
21. Гаркуша Н.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Знання, 2011.— 591с.
22. Дікань Л.В., Голуб Ю.О., Синюгіна Н.В. Державний аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. / За ред. Дікань Л.В. — К.: Знання, 2011.— 503с.
23. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: Підручник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012. — 544с.
24. Лозовицький С.П. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. – Львів: Магнолія 2006, 2011.— 466с.
25. Любенець С.В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. — Львів: Магнолія 2006, 2010.— 261с.
26. Немченко В.В., Редько К.О. та ін. Аудит в Україні: основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту. — К.: ЦУЛ, 2012. — 540с.
27. Огійчук М.Ф., Новіков І.Т., Рагуліна І.І. Аудит: організація і методика: Навчальний посібник для ВНЗ. — 2-е вид. — К. Алерта, 2012.— 664с.
28. Петренко С.М., Пальцун І.М. Аудит: теорія і практика застосування міжнародних стандартів: Навчальний посібник для ВНЗ. — Львів: Магнолія 2006, 2013.— 520с.
29. Сметанко О.В., Шарапова І.С., Горбачьов В.О., Бурдюг Н.В. та ін. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: Навчальний посібник. / За ред. Сметанко О.В.— К.: ЦУЛ, 2013.— 456с.

30. Стасишен М.С., Піча Ю.В. Основи аудиту в схемах, графіках і таблицях: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Каравела, 2012.— 192с.
31. Суха О.Р. Аудит. Навчальний посібник.— Львів: Новий світ-2000, 2011.— 284с.
32. Труш В.Є., Калінська Т.А., Алексеева Т.А., Дмитрієнко І.О. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: Навчально-методичний посібник. / За ред. Труша В.Є.— Херсон: Олди-плюс, 2010.— 150с.
33. Утенкова К.О. Аудит: Навчальний посібник для ВНЗ. — К.: Алерта, 2011.— 408с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

34. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
35. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.
36. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vobu.ua>
37. Офіційний сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dtkt.com.ua>

1. Загальний огляд фінансової звітності підприємства

Проведення аудиту є обов'язковим для підприємств, зобов'язаних оприлюднювати фінансову звітність разом з аудиторським звітом:

- підприємства, що представляють громадський інтерес (окрім великих підприємств, які не є емітентами ЦП)
- публічні акціонерні товариства
- суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку
- суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність в добувних галузях
- великі підприємства — неемітенти ЦП**
- середні підприємства
- інші фінустанови, які відносяться до мікро- і малих підприємств

Метою аудиту фінансової звітності є встановлення об'єктивної істини щодо повноти, правдивості та неупередженості інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства та доведення цієї істини через звіт до користувачів.

Основні завдання:

1. Перевірка відповідності заповнення форм фінансової звітності вимогам діючого законодавства
2. Перевірка правильності визначення фінансового результату
3. Перевірка узгодження показників різних форм фінансової звітності
4. Перевірка достатності та повноти розкриття інформації у Примітках
5. Формування звіту про достовірність фінансової звітності та дійсність відображення фінансового стану підприємства

Предметна область дослідження

Фінансова звітність складається з наступних компонентів:

№ форми	Назва форми	Визначення (зміст)
Для великих та середніх підприємств		
Форма №1	Баланс (звіт про фінансовий стан)	Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал
Форма №2	Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)	Звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід
Форма №3	Звіт про рух грошових коштів	Звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності
Форма №4	Звіт про власний капітал	Звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду
Форма №5	Примітки до фінансової звітності	Сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності
Для малих підприємств – Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва):		
Форма №1-м (1-мс)	Баланс	Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал
Форма №2-м (2-мс)	Звіт про фінансові результати	Звіт про доходи, витрати, фінансові результати

Групи елементів фінансових звітів та їх визначення

Назва звіту	Групи елементів звіту	Визначення
Баланс	Активи	Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому
	Зобов'язання	Заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди
	Власний капітал	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань
Звіт про фінансові результати	Доходи	Збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)
	Витрати	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)

Під час аудиту необхідно пам'ятати, що стаття наводиться у фінансовій звітності, якщо відповідає таким критеріям:

- існує ймовірність надходження або вибуття майбутніх економічних вигод, пов'язаних із цією статтею;
- оцінка статті може бути достовірно визначена.

Аудитору слід пам'ятати, що порядок передбачає перед складанням річної фінансової звітності обов'язкове проведення інвентаризації активів та зобов'язань підприємства.

Тому аудитору слід упевнитися, що у клієнта проведена інвентаризація, і порядок її проведення та врегулювання розбіжностей щодо фактичної наявності активів і зобов'язань із даними бухгалтерського обліку відповідають вимогам, визначеним Мінфіном.

Аудитор своїм звітом підтверджує якісні характеристики фінансової звітності, встановлені П(С)БО.

Якісні характеристики фінансової звітності

№ з/п	Назва характеристики	Визначення
1	Зрозумілість та адекватність тлумачення	Однозначне тлумачення інформації користувачами за умови, що вони мають достатні знання і зацікавлені у сприйнятті цієї інформації
2	Достовірність	Відсутність помилок і перекручень, здатних вплинути на рішення користувачів звітності
3	Зіставність	Забезпечення можливості користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди, а також фінансові звіти різних підприємств
4	Доречність	Наявність інформації, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає можливість своєчасно оцінювати минулі, теперішні й майбутні події, підтвердити і скоригувати їх оцінки, зроблені в минулому

Якісні характеристики фінансової звітності досягаються за рахунок дотримання принципів її підготовки.

Принципи підготовки фінансової звітності

№ з/п	Назва принципу	Коротка характеристика
1	Обачність	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства
2	Повне висвітлення	Фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій і подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі
3	Автономність	Кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності

№ з/п	Назва принципу	Коротка характеристика
		підприємства
4	Послідовність	Постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. При веденні бухгалтерського обліку постійно користуються одними і тими ж методами обліку, принципами оцінки, видами звітності та схемами складання звітів. Валюта початкового балансу на новий господарський рік повинна дорівнювати валюті підсумкового балансу за попередній господарський рік. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених П(С)БО
5	Безперервність	Оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі, що є передумовою для амортизації вартості його основного майна частинами, виникнення довгострокових зобов'язань та проведення оплати
6	Нарахування та відповідність доходів і витрат	Для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів
7	Превалювання змісту над формою	Операції обліковуються відповідно до сутності, а не лише виходячи з юридичної форми. Базою даних для ведення бухгалтерського обліку повинна служити об'єктивна фіксація господарських операцій. Основою правильного та справедливого відображення бухгалтерського обліку є реальний економічний зміст угоди, який залежить від: <ul style="list-style-type: none"> - справедливого здійснення господарської операції між незалежними сторонами на вільному ринку; – правильного документування та своєчасного запису господарської операції в бухгалтерських регістрах
8	Історична (фактична) собівартість	Пріоритетною є оцінка активів підприємства виходячи з витрат на їх виробництво та придбання
9	Єдиний грошовий вимірник	Вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються у єдиній грошовій одиниці
10	Періодичність	Можливість розподілу інформації підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності

2. Формальна та аналітична перевірка звітності

Аудиторська перевірка проводиться у відповідній послідовності. Після вивчення установчих та інших загальних документів аудитор переходить до вивчення звітності підприємства.

Перевірка фінансової звітності проводиться в такій послідовності:

- формальна перевірка;
- аналітична перевірка;
- перевірка по суті та рахункова перевірка показників звітності.

Формальна перевірка полягає у візуальній перевірці правильності записів

усіх реквізитів звітності та виявленні наявності самостійних змін у встановлених формах звітності, необумовлених виправлень, підчисток, наявності підписів.

Під час загального огляду звітних форм аудитор звертає увагу на заповнення їх адресної частини. Вид діяльності підприємства (повинен відповідати його видам діяльності, передбаченим у Статуті. У разі необхідності ліцензування даного виду діяльності обов'язковою є перевірка наявності у підприємства ліцензії та строку її дії. Слід пам'ятати, що запис у засновницьких документах про те, що підприємство може займатися "...іншими видами діяльності, не забороненими законодавством...", не дає підстав акціонерному товариству, створеному, наприклад, для виробництва промислових товарів, займатися операціями з цінними паперами. Визначення виду діяльності підприємства є важливим критерієм для правильного розмежування доходів і витрат підприємства з основної та іншої діяльності.

Після проведення формальної перевірки за формою аудитор переходить до *аналітичної* перевірки показників звітності — їх оцінки за допомогою вивчення вірогідних залежностей між показниками з метою виявлення суттєвих відхилень, вивчення яких за допомогою глибинних та наскрізних тестів дає змогу встановити факти помилок та порушень, що призводять до перекручення звітності. У першу чергу слід перевірити відповідність указанного в балансі розміру статутного капіталу даним засновницьких документів. Аудитор, вивчаючи звітність, повинен визначити ті ділянки звіту, де аудиторський ризик є найбільшим, тобто можливість шахрайства чи наявності помилок в обліку і звітності для даного клієнта є найвірогіднішими. Залежно від цього аудитор може виділити ті операції та активи, які необхідно перевіряти більш ретельно, і ті, де можна покладатися на інформацію клієнта.

Далі необхідно перевірити зіставлення і взаємозв'язок показників, відображених у різних формах бухгалтерської звітності, показників, відображених у формах бухгалтерської звітності та зведених регістрах обліку, регістрах обліку та зведених документах.

3. Перевірка правильності складання фінансової звітності

Програма перевірки правильності складання фінансової звітності

№ з/п	Перелік аудиторських процедур
<i>I. Баланс</i>	
1.	Перевірка наданого балансу на арифметичну точність
2.	Зведення відповідності залишків у Головній книзі із даними балансу
3.	Перевірка відповідності залишків на початок звітного року залишкам на кінець минулого року
4.	У разі зміни залишків внаслідок виправлення помилок минулих періодів - ретельна перевірка характеру помилок, їх впливу на звітність, адекватності внесених змін.
5.	Складання пробного балансу на кінець звітного періоду та порівняння його з наданим на перевірку
6.	Визначення тимчасових та постійних різниць

№ з/п	Перелік аудиторських процедур
7.	Розрахунок відстрочених податкових активів або зобов'язань
8.	Порівняння розрахованих відстрочених податкових активів або зобов'язань з даними підприємства
9.	Складання переліку коригуючих бухгалтерських записів
10.	Складання переліку виправлень залишків за балансовими рахунками
11.	Оцінка різниць, виявлених аудитором
II. Звіт про фінансові результати	
1.	Перевірка наданого звіту на арифметичну точність.
2.	Складання пробного звіту про фінансові результати
3.	Порівняння пробного звіту про фінансові результати з наданим на перевірку та аналіз відхилень.
4.	Перевірка розрахунку прибутковості акцій
5.	Перевірка відповідності даних звіту про фінансові результати в частині даних за відповідний період минулого року
6.	У разі зміни показників внаслідок виправлення помилок минулих періодів - ретельна перевірка характеру помилок, їх впливу на звітність, адекватності внесених змін.
7.	Узгодження певних показників звіту про фінансові результати з даними балансу
III. Звіт про рух грошових коштів	
1.	Перевірка наданого звіту на арифметичну точність
2.	Перевірка відповідності даних звіту в частині даних за відповідний період минулого року
3.	Узгодження показників звіту про рух грошових коштів з показниками інших форм фінансового звіту
IV. Звіт про власний капітал	
1.	Перевірка наданого звіту на арифметичну точність
2.	Перевірка відповідності даних звіту в частині даних за відповідний період минулого року
3.	Перевірка правильності відображення помилок минулих років
4.	Узгодження показників звіту про власний капітал з показниками інших форм фінансового звіту
V. Примітки	
1.	Перевірка наданого звіту на арифметичну точність
2.	Узгодження показників у Примітках з показниками інших форм фінансового звіту
3.	Аналіз розкриття певної інформації
VI. Завершуючий етап	
1.	Зведення даних про відхилення у наданих формах фінансової звітності
2.	Аналіз відхилень з позиції прийнятого рівня суттєвості
3.	З'ясування змісту протоколів зборів після дати балансу на предмет вивчення подій після дати балансу.
4.	Формування звіту про достовірність наданої звітності.

4. Оцінювання фінансової звітності

Загальна оцінка фінансового стану підприємства і зміни його фінансових показників за звітний період

Для загальної характеристики підприємства слід провести фінансовий аналіз його показників, вивчити їх у динаміці, порівняти із середніми показниками в галузі.

Залежно від мети аудиту повинні вивчатися аудитором наступні показники:

- платоспроможності (підприємство вважається платоспроможним, якщо грошові кошти, які в нього є, короткострокові фінансові вкладення (цінні папери, тимчасова фінансова допомога іншим підприємствам) й активні розрахунки (розрахунки з дебіторами) покривають його короткострокові зобов'язання) – це зовнішній прояв фінансової стійкості;
- фінансової стійкості, тобто забезпеченість запасів і витрат джерелами їх формування;
- автономії,
- маневреності оборотних засобів,
- фінансування,
- кредитоспроможності,
- ліквідності тощо.

З метою проведення такого аналізу рекомендується складання порівняльного аналітичного балансу, до якого входять основні агреговані показники бухгалтерського балансу. Порівняльний аналітичний баланс дає змогу спростити роботу з проведення аналізу основних фінансових показників підприємства. Він відображає зміни показників балансу спочатку до кінця року та їх питому вагу.

Для характеристики фінансової стійкості підприємства використовується ряд фінансових коефіцієнтів.

Коефіцієнт автономії розраховується як відношення величини джерел власних засобів (капітал і резерви) до підсумку (валюти) балансу.

Нормальне обмеження (оптимальна величина) цього коефіцієнта знаходиться на рівні 0,5, тобто $K_a \geq 0,5$. Коефіцієнт показує частку власних засобів у загальному обсязі ресурсів підприємства. Чим вища ця частка, тим вища фінансова незалежність (автономія) підприємства.

Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів розраховується як відношення позикових і власних коштів.

Нормальне обмеження — $K_{пв} \leq 1$. Коефіцієнт показує, яка частина діяльності підприємства фінансується за рахунок позикових джерел.

Коефіцієнт забезпеченості власними засобами розраховується як відношення величини власних оборотних засобів до вартості запасів.

Нормальне обмеження — $K_3 \geq 0,1$. Коефіцієнт показує наявність власних оборотних засобів, необхідних для фінансової стійкості.

Коефіцієнт маневреності розраховується як відношення власних

оборотних засобів до загальної величини капіталу.

Нормальне обмеження — $K_m \geq 0,5$. Коефіцієнт показує, яка частина власних засобів вкладена в наймобільніші активи. Чим вища доля цих засобів, тим більше у підприємства можливостей для маневрування своїми засобами. Як видно, цей показник у досліджуваному підприємстві потребує додаткового вивчення.

Коефіцієнт фінансування розраховується як відношення власних джерел до позикових

Нормальне обмеження — $K_{\phi} \geq 1$. Коефіцієнт показує, яка частина діяльності підприємства фінансується за рахунок власних засобів.

Для зручності проведення аналізу можна побудувати таблицю, до якої вносяться величини коефіцієнтів, розраховані за фінансовими показниками підприємства.

Розрахунок фінансових коефіцієнтів

Коефіцієнт	Зміст	Формула для визначення	Формула згідно строк балансу	Нормальне обмеження
1. Автономії	$K_a = \frac{\text{Капітал і резерви}}{\text{Підсумок балансу}}$	$K_a = \frac{K}{B}$	$K_a = \frac{1495 + 1520 + 1525}{1300(1900)}$	$\geq 0,5$
2. Співвідношення позикових і власних засобів	$K_{пв} = \frac{\text{Позикові кошти}}{\text{Власні кошти}}$	$K_{пв} = \frac{Пд + Пк}{K}$	$K_{пв} = \frac{1500 + 1510 + 1515 + 1600}{1495 + 1520 + 1525}$	≤ 1
3. Забезпеченості власними засобами	$K_z = \frac{\text{Власні оборотні засоби}}{\text{Вартість запасів}}$	$K_z = \frac{K + Пд - Ан}{З}$	$K_z = \frac{1495 + 1595 - 1095}{1100}$	$\geq 0,1$
4. Маневреності	$K_{л} = \frac{\text{Власні оборотні засоби}}{\text{Капітал}}$	$K_{л} = \frac{K + Пд - Ан}{З}$	$K_{л} = \frac{1495 + 1595 - 1095}{1495 + 1520 + 1525}$	$\geq 0,5$
5. Фінансування	$K_{\phi} = \frac{\text{Власні джерела}}{\text{Позикові джерела}}$	$K_{\phi} = \frac{K}{Пд + Пк}$	$K_{\phi} = \frac{1495 + 1520 + 1525}{1500 + 1510 + 1515 + 1600}$	≥ 1

Аналіз кредитоспроможності й ліквідності балансу підприємства

У процесі взаємовідносин підприємств з установами кредитної системи, а також з іншими підприємствами постійно виникає необхідність у проведенні аналізу кредитоспроможності позичальника.

Кредитоспроможність — це здатність підприємства своєчасно і повністю розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Рівень кредитоспроможності важливий як для банків, котрі видають кредити, так і підприємств, що прагнуть їх отримати.

У ході аналізу кредитоспроможності проводяться розрахунки з визначення ліквідності активів підприємства і ліквідності його балансу.

Ліквідність активів — це величина, обернена до часу, необхідного для

перетворення їх на гроші, тобто чим менше часу необхідно для перетворення активів на гроші, тим вони ліквідніші.

Ліквідність балансу виявляється в ступені покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строку погашення зобов'язань. Ліквідність балансу досягається встановленням рівності між зобов'язаннями підприємства та його активами.

Технічна сторона аналізу ліквідності балансу полягає в зіставленні засобів в активі із зобов'язаннями в пасиві. При цьому активи повинні бути згруповані за ступенем їх ліквідності і розташовані в порядку зменшення ліквідності, а зобов'язання за строками їх погашення і розташовані в порядку зростання строків оплати.

Для оцінки ліквідності балансу активи та пасиви поділяють на чотири групи: активи — за ступенем ліквідності, пасиви — за строком погашення.

Для визначення ліквідності балансу треба зіставити відповідні групи активів і групи зобов'язань. Баланс вважається ліквідним за умови дотримання таких співвідношень між групами активів і зобов'язань, коли активи певної групи перевищують (дорівнюють) відповідну групу зобов'язань.

Ліквідність балансу визначається ступенем покриття зобов'язань господарюючого суб'єкта активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань. Баланс називають абсолютно ліквідним у разі, якщо перші три групи пасивів не перевищують за обсягом відповідні групи активів: $A_1 \geq \Pi_1$; $A_2 \geq \Pi_2$; $A_3 \geq \Pi_3$.

Оскільки балансове рівняння не повинно порушуватись, для четвертої групи активів-пасивів має виконуватись нерівність: $A_4 \leq \Pi_4$.

Порівняння першої і другої груп активів (найліквідніших активів і активів, що швидко реалізуються) з першими двома групами пасивів (найтерміновішими зобов'язаннями і короткостроковими пасивами) показує *поточну ліквідність*, тобто платоспроможність або неплатоспроможність підприємства в найближчий до моменту проведення аналізу час.

Порівняння третьої групи активів і пасивів (активів, що повільно реалізуються, з довгостроковими зобов'язаннями) показує *перспективну ліквідність*, тобто прогноз платоспроможності підприємства.

Координати показників, які застосовуються для оцінки ліквідності балансу

Активи			Пасиви		
Позна-чення	Назва	Код рядка	Позна-чення	Назва	Код рядка
A1	Найліквідніші активи	1160 ÷ 1165	П1	Негайні пасиви	1620 ÷ 1690
A2	Активи, що швидко реалізуються	1125 ÷ 1155	П2	Короткострокові пасиви	1600 ÷ 1615
A3	Активи, що повільно реалізуються	1100 ÷ 1110; 1170, 1190	П3	Довгострокові пасиви	1500 ÷ 1515
A4	Активи, що важко реалізуються	1095	П4	Постійні пасиви	1495, 1520, 1525

Ліквідність підприємства визначається і за допомогою ряду фінансових коефіцієнтів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як відношення найліквідніших активів до суми *найтерміновіших* зобов'язань і короткострокових пасивів (сума кредиторської заборгованості й короткострокових кредитів). Нормальне обмеження — $K_{ал} \geq 0,5$. Коефіцієнт показує, яка частина поточної заборгованості може бути погашена в найближчий до моменту складання балансу час.

Коефіцієнт покриття чи поточної ліквідності розраховується як відношення всіх оборотних засобів (не виключаючи витрати майбутніх періодів) до суми термінових зобов'язань (сума кредиторської заборгованості й короткострокових кредитів). Нормальне обмеження — $K_{пл} \geq 2$. Коефіцієнт показує, наскільки поточні активи покривають короткострокові зобов'язання.

Розрахунок показників ліквідності

Коефіцієнт	Зміст	Формули згідно строк балансу	Нормальне обмеження
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти й поточні фін. інвестиції $K_{ал} = \frac{\text{Грошові кошти й поточні фін. інвестиції}}{\text{Кредиторська заборгованість й короткострокові кредити}}$	$K_{ал} = \frac{p.1165}{p.1695}$	$\geq 0,5$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оборотні активи – Запаси / Поточні зобов'язання	$K_{ш} = \frac{p.1195 - p.(1100-1110)}{p.1695}$	$> 0,6-0,8$
Коефіцієнт покриття чи поточної ліквідності	Оборотні активи $K_{пк} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Кредиторська заборгованість й короткострокові кредити}}$	$K_{пк} = \frac{p.1195}{p.1695}$	> 1